Przesyłka opłacona ryczałtem

AIDAS

VILNIAUS LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS
eina tris kartus savaitėje

DUODA NEMOKAMUS PRIEDUS
Ūkininkams — „ŪKININKĄ“
Vaikams — „VARPELĮ“

Nr. 54 | Vilnius 1938 m. spalio 25 d. (antradienis) | Pirmi metai

LIETUVIŠKAS TIPAS

Neseniai viename lenkų laikraštyje teko skaityti gana įdomus straipsnis apie naują politinį tipą. Minėtame laikraštyje trumpai buvo pareikšta, kad ligšiolinės politinės lenkų partijos esančios jau atgyvenusios ir dabar atėjo tokie laikai, kada jokiu būdu negalima veikti pagal partinę programą. Dabar reikia žvelgti plačiau ir aukščiau, nes gyvenimas visokias partijas nustūmė į užkampius. Vietoj partinio žmogaus reikalingas tautinis ir valstybinis žmogus.

Jei prisižiūrėsime per paskutinius keleris metus įvykusioms politinio gyvenimo atamainoms, tai iš tikro pamatysime, kad ne tik Lenkijoje, bet ir daugelyje kitų valstybių partijos nustojo savo reikšmės, kadangi tarp tautų ir valstybių niekuomet nebuvo juntamos tokios atkaklios lenktynės kaip dabar. Savaime aišku, kad šitokio pobūdžio atamainos negali ir mums būti abejingos, kadangi turime būti, o gal iš dalies ir esame **sąmoninga visuomenė, kaip tautiniu, taip kultūriniu, taip lygiai ir politiniu atžvilgiu** ir jokiu būdu negalime užsidaryti mažučiame savo kieme, laukdami, kad mūsų pačių atžvilgiu pareigas atliktų kas kitas.

Taip elgdamiesi padarytumėm nedovanotiną klaidą ir neatitaisomą sau skriaudą. Tam išvengti, reikia, pagaliau, vadinamuosius pažiūrų skirtumus atidėti geresniam laikui, o dabar reikia pagalvoti apie naują **lietuvišką žmogaus tipą.** Gal toksai apibūdinimas ir nėra tikslus, gali kai kam nepatikti, bet kitaip sunku išsireikšti.

Turime galvoje šio krašto lietuvius be pažiūrų skirtumo. Svarbu, kad mes visų pirma jaustumėmės lietuviais. Tiesa, nuolatinis prie to raginimas daugeliui nepatinka, vadinama tai įkirėjusiais pamokslais. Gal priekaištas ir neišgalvotas, bet reikia žinoti, kad gyvename labai svarbų momentą, kad **laikome tautinio pribrendimo egzaminus** visi, ir prasčiokai ir mokyti. Kitataučiai, su kuriais mums tenka susidurti ir dažnai turėti reikalo, neklausia mūsų pažiūrų, bet vertina iš to, ar mes, kaipo lietuviai, esame nepalaužiami, lyg ąžuolai, ar siūbuojame, lyg nendrės. Vertina mus dar ir tuo, ar mes mokame ginti gyvybiškus savo reikalus ir mums priklausomas teises.

Deja. Šioje srityje daug kuo pasidžiaugti negalime, nors, kaip minėta, esame sąmoningi, o tačiau atsitinka, kad kartais ir burnos nemokame praverti, lyg joje vandens būtum prisipylę. Vieni neturi jokios politinės nuovokos, kiti perdaug filozofuoja, dar kiti bijo, kad jų karjerai nepakenktų. Kai kada atsitinka ir taip, kad lietuvių gyvybiškus interesus mėgina ginti kilnesnieji kitataučiai. Iš tikro, yra tai įsidėmėtinas mūsų gyvenimo paradoksas.

Kalbant šiuo klausimu, reikia pasakyti, kad taip atsitinka todėl, kad mes dar neturime gerai politiškai išprususių žmonių, neturime lietuviško tipo, kuris žinotų, kas jis yra ir ką jis gali.

Nusiskundžiame kartais patiriamomis skriaudomis, bet reikia pasakyti savo adresu „nostra culpa“, kad dažnai ir nemokame kaip reikiant savo teisių ginti.

Kol turėjome draugijas ir organizacijas, nebuvo jokių sunkumų, nereikėjo perdaug džiovinti galvos, nes viskas ėjo nustatyta tvarka, šabloniškai. Dabar padėtis yra visiškai kitokia. Dabar už savo veiksmus atsakome kiekvienas atskirai, ir todėl reikia stengtis kiek galima daugiau politiniai išprusti, orientuotis, reikia ugdyti lietuviškas tipas. Neturėdami jo, neturėdami aiškiai apsisprendusio ir nuolat kultūrėjančio lietuvio, mes vis klaidžiosime, lyg aklas kelio ieškodamas, vis atsidūrę prieš svarbius gyvenimo klausimus, nežinosime, kas kalbėti, kas daryti, arba išsikriksime, kaip žydo bitės.

Ugdant lietuvišką tipą (o tai yra labai skubus reikalas), visų pirma reikia lavintis ir domėtis gyvenimu, o ne sudėjus rankas žiopsoti ir laukti, kol kas kitas tave paragins, pastums.

Pagaliau laikas šio to pramokti, laikas iš padarytų klaidų daryti išvadas, laikas subręsti visuomeniškam darbui. Pasiteisinimui, kad neturėjome laiko ar progos, vietos negali būti.

Prezidentas A. Smetona prašomas ir toliau prezidentauti

Kaip žinia, jau baigiasi dabartinio Lietuvos Valstybės Prezidento Antano Smetonos prezidentavimo laikas. Lapkričio 14 d. bus nauji Valstybės Prezidento rinkimai. Tiems rinkimams Lietuvos savivaldybės sparčiai ruošiasi.

Lietuvos tautininkai, belaukdami Prezidento rinkimų, spalių 19 d. Kaune turėjo savo sąjungos apskričių pirmininkų suvažiavimą, kuriame taip pat dalyvavo ministeris pirmininkas Vl. Mironas ir Seimo pirmininkas inž. K. Šakenis. Ministeris pirm. Vl. Mironas padarė platų pranešimą einamaisiais valstybės reikalais.

„Liet. Aidas“ rašo, kad tame tautininkų susirinkime buvo nutarta pasiųsti Valstybės Prezidentui tokį pasveikimą:

„Suvažiavę į Lietuvių Tautininkų S-gos apskričių pirmininkų susurinkimą apsvarstyti opiųjų mūsų tautos ir valstybės reikalų, su didžia pagarba ir dėkingumu minėjome Jūsų Ekscelencijos paskutiniųjų septynerių metų mūsų valstybės vadovavimo darbą, drauge prisimindami ir visą keturiolika metų, kuriais Jūsų Ekscelencija stovėjote mūsų valstybės priešakyje per pirmąjį mūsų nepriklausomo gyvenimo dvidešimtmetį, taip pat ir visus žodžiais nenusakomus Tavo, Tautos Vade, darbus mūsų tautai vadovaujant. Tų nuopelnų akyvaizdoje siunčiame Tau, mūsų ir visos Tautos Vade, nuoširdžiausią sveikinimą. Ta pačia proga savo vadovaujamos organizuotos visuomenės vardu, kurios balsas šiuo atžvilgiu neabejotinai yra plačiausių tautos sluoksnių balsas, reiškiame karščiausią norą ir prašymą ir toliau mūsų valstybės vairą laikyti savo prityrusiose rankose. Drauge linkime tvirčiausios ištvermės tame didžiai sunkiame ir atsakingame darbe“.

Lietuvos diplomatų nutarimai

Kaip jau buvo rašyta, šiomis dienomis Kaune įvyko Lietuvos pasiuntinių konferencija, kurioje dalyvavo Lietuvos užsienių reikalų min. generalinis sekretorius J. Urbšys, Lietuvos pasiuntiniai Lenkijoje — K. Škirpa, Vokietijoje — J. Šaulys, Sovietų Rusijoje — J. Batrušaitis, Prancūzijoje — P. Klimas, Didžiojoje Britanijoje — B. K. Balutis, Italijoje — V. Čarneckis, Estijoje — B. Dailidė, Švedijoje — V. Gylys, Latvijoje — J. Savickis. Čekoslovakijoje — E. Turauskas. Konferencijai pirmininkavo užsienių reikalų min. St. Lozoraitis.

„Elta“ pastebi, kad konferencijos uždavinys buvo išsiaiškinti, kaip kurios valstybės politika buvo paveikta paskutinių tarptautinių įvykių ir kokios įtakos tie įvykiai gali turėti tolimesnei tarptautinei bendradarbiavimo raidai.

Konferencija pasibaigė spalių 22 d. Jos nutarimai tokie:

Pasiuntinių pranešimai ir diskusijos patvirtino, jog įvairūs gandai ir spėliojimai apie įsivaizduojamą tarptautinį pavojų pagrindo neturi ir kad Lietuvos tarptautinė būklė ir toliau pasilieka stipri. Bešališkumo politika, kurios laikosi Lietuvos vyriausybė, yra pripažinta tinkama ir tolimesnei Lietuvos tarptautinei būklei stiprinti. Tuo besiremdama, Lietuva nusistačiusi pagerinti santykius su visomis valstybėmis, o ypač su betarpiškais kaimynais.

Domokratai ginkluojasi

Jau buvo rašyta, kad paskutiniu metu Anglijos vyriausybė nutarė padvigubinti savo sausumos armiją ir netgi vedama agitacija už tai, kad būtų įvesta privaloma kariuomenės tarnyba.

Nuo Anglijos neatsiliko Prancūzija ir Amerika ir tuo būdu visos trys demokratinės valstybės, nuo nieko nesislėpdamos pradėjo, dar skubiau, negu iki šiol, ginkluotis.

Šio mėn. 21 dieną Anglijos vidaus reikalų ministeris Hoare pasakė kalbą, kurioje pareiškė, kad visiškai pritaria Hitlerio taikos programai, kurioje yra numatyta su visais gyventi taikingai, bet būti gerai apsiginklavusiam ir pasiruošusiam visokiems netikėtumams.

Iš eilės min. Hoare perskaitė Čemberleno-Hitlerio pasirašytą šiemet rugsėjo 30 dieną Miunchene bendrą deklaraciją ir ta proga priminė, kad, jei bus apsiginkluota kantrumu, nuosaikumu ir bus stengiamasi suderinti veikimą, tai nesunku bus pašalinti barjerą, kuri Europą skiria į dvi dalis.

O diktatoriai nepatenkinti

Anglijos, Amerikos ir Prancūzijos sustiprintas paskutiniu metu ginklavimasis pradėjo neraminti Vokietijos ir Italijos vadus. Vyriausias hitlerininkų partijos dienraštis „Voelkischer Beobachter“ klausia Angliją, kuriuo tikslu ji ginkluojasi, jeigu tik nori išlaikyti taiką. Laikraščio nuomone, Anglijai negresia joks pavojus, ir dabartinis jos apsiginklavimas yra pakankamas. O kai ji neproporcingai stengiasi vis labiau ginkluotis, tai ir tos didžvalstybės, prieš kurias ya kreipiamas anglų ginklas, irgi turi budėti.

Panašiai rašo ir italų spauda, kuri apsimeta nesuprantanti, kuriuo tikslu ūmai pradėjo ginkluotis demokratinės didžvalstybės. Italų laikraščiai ta proga primena, kad po rugsėjo 25 dienos (Hitlerio kalba Berline) Vokietija daugiau neturinti jokių teritorinių pretensijų. Todėl Anglijos, Amerikos ir Prancūzijos ginklavimasis esąs nesuprantamas ir įtartinas.

Visa tai suminėję, italų laikraščiai pažymi, kad Miuncheno konferencija nedavė laukto rezultato ir padėtis Europoje ir toliau paliekanti neaiški.

Ar ne todėl ginkluojamasi

Demokratinių didžvalstybių politikai įrodinėja, kad jie ginkluojasi, norėdami išlaikyti taiką. Diktatorių valdomų valstybių politikai stebisi tokiu aiškinimu ir jam netiki, primindami, kad dabar Europoje nieks teritorinių reikalavimų nestato.

Tuo tarpu, lyg tyčia, nutylima vis labiau gyvėjantis kolonijų klausimas. Aišku, kaip diena, kad vokiečiai anksčiau ar vėliau pareikalaus grąžinti prieš karą Vokietijos valdytas kolonijas, o prancūzai su anglais jų nenorės grąžinti. Taigi ar ne todėl visi ir demokratai ir diktatoriai taip skubiai ginkluojasi.

Amnestijos Lenkijoje nebus

Vienos telegramų agentūros Asi šio mėn. 23 dieną Vilniaus lenkų dienraštyje „Głos Narodowy“ buvo įdėtas toksai pranešimas:

„Kai kuriose valdžios ir savivaldybių įstaigose pasklido gandų, kad ryšium su nepriklausomybės 20-ties metų sukaktuvėmis neva tai būsią išmokėta valdininkams tryliktoji alga.

Ryšium su tuo susidomėjome pagrindiniu nepriklausomybės paminėjimo klausimu, juo labiau, kad pasklidę gandai liečia tarp kitko politinių kalinių amnestiją. Iš patikimų šaltinių sužinome, kad valdžios sluoksniuose dvidešimtmetis nėra laikomas jubiliejiniu laikotarpiu—todėl minėti gandai yra visiškai be pagrindo“.

Dancigo vokiečiai apie Lietuvą

Dancigo hitlerininkų organas „Der Danziger Vorposten“ šio mėn. 18 dieną įsidėjo platų straipsnį apie Lietuvos gyvenimą. Straipsnyje nusiskundžiamas prieš Lietuvos Seimo du įstatymus, kuriais esą suvaržomi Klaipėdos krašto gyventojai. Be to, rašoma, kad klaipėdiečiai po kovo įvykių laukė karo stovio panaikinimo. Dabar išleidžiami du nauji įstatymai, kurie irgi vokiečiams nepatinka, nes jais suvaržomi gyventojai. Nelabai nori straipsnio autorius tikėti ir vidaus veikalų ministerio Leono paaiškinimams, kad įstatymai yra nukreipti tik prieš tuos asmenis, kurie pasirodys kenksmingi valstybės gerovei.

Spalių 20 d. tas pats laikraštis savotiškai apibūdino besiartinančius Klaipėdos seimelio rinkimus, darydamas iš to sau reikalingas išvadas.

Kas naujo Čekoslovakijoje

Telegramų pranešimu, po žymųjų įvykių, kuriuos taip giliai pergyveno visa tauta, Čekoslovakijoje gyvenimas vėl darosi normalus.

Tačiau pranešama, kad daug kas bus pertvarkyta. Pavyzdžiui, iš 14 įvairių partijų dauguma uždaryta; taip pat uždaryta komunistų partija. Iš viso Čekoslovakijoje liko tik 3 politinės partijos.

Dabar yra paskirta komisija paruošti naujai Čekoslovakijos konstitucijai, kuri nuo senos konstitucijos daug kuo skirsis.

Šio mėn. 28 dieną Čekoslovakijose tautinė šventė šiemet turėjo ypatingai būti paminėta, nes suėjo 20 metų nuo nepriklausomybės paskelbimo. Bet dėl žinomųjų įvykių, ta diena šiemet bus visiškai nepaminėta.

Prancūzų spauda vėl rašo apie bendrą Lenkijos-Vengrijos sieną

Paskutinėmis dienomis bendros Lenkijos-Vengrijos sienos klausimas jau mažiau spaudoje svarstomas. Mat, iki šiol Čekoslovakijos vyriausybė vis dar nieko naujo Vengrijos vyriausybei nepasiūlė ir nežinia, kada bus pradėtos derybos.

Agentūros Pat pranešimu, Prancūzų spauda ir toliau nenori visiškai suprasti Čekoslovakijos-Vengrijos santykių klausimo. Laikraščiai daro savotiškas pastabas dėl ministerio Beko kelionės į Rumuniją, norėdami sudaryti įspūdį, kad kelionė nedavė rezultatų.

Kaip visiškai nesuprantama vidurinės Europos reikalų, rodo p. Burgero straipsnis dienraštyje „Petit Parisien“, kur rašoma, kad Karpatų Rusinija yra rusų gyvenama. Vienintelė didžvalstybė, etnografiniais sumetimais turinti prie to krašto pretensijas, yra Rusija. Tačiau Sovietai, nenorėdami dar labiau nusilpninti Čekoslovakijos, dėl Karpatų Rusinijos nereiškia jokių pretensijų.

„Le Temps“ (įtakingiausias Paryžiaus dienraštis) ir toliau kartoja žinomą teoriją apie tariamąjį bloką, kurio sudarymas turėtų padėti Lenkijai sudaryti bendrą sieną su Vengrija. Dienraštis atsargiai pakiša mintį Vokietijai, kad ji neturėtų prileisti prie bendros Lenkijos-Vengrijos sienos.

×

Pastaba. Kraštas, apie kurį dabar kalboma visoje Europoje, visaip yra vadinamas. Lenkų kalboje „Rus Podkarpacka“, ukrainai vadina „Karpatska Ukraina“, nes tame krašte gyvena rusinai ir ukrainai, kurie savo tarpe skiriasi tik politine orientacija, nors iš tikro yra tai viena tauta (unitai ir pravoslavai). Pažymetina ir tai, kad, paskelbus to krašto autonomiją, buvo įvesta oficiališka ukrainų kalba ir kalnų gyventojų tarmė, kaipo pagelbinė kalba.

Nevjorko mieste bus viso pasaulio paroda

Kitais metais sueis lygiai 150 metų, kai Jungtinės Amerikos Valstybės išsirinko Jurgį Vašingtoną pirmuoju prezidentu ir kai Nevjorko mieste buvo sudaryta pirmoji federalinė vyriausybė. Šioms sukaktuvėms paminėti kitais metais balandžio mėnesį Nevjorko mieste rengiama milžiniška viso pasaulio paroda. Jos kitas tikslas — patarnauti pasaulio prekybai ir pramonei, pagerinti tarptautinius santykius ir parodyti, kaip mokslas ir darbas gali ateityje sukurti daug geresnį ir gražesnį žmonių gyvenimą.

Parodą rengia valdžios remiama privatinė korporacija, kuri tam reikalui yra paskyrusi apie 400 mil. dolerių. Parodos aikštė, neskaitant privažiavimų ir prieplaukų užima apie 5 ketvirtainius kilometrus. Joje bus parodyta viso pasaulio valstybių prekyba, pramonė, mokslas, švietimas, menas, literatūra ir tautiniai papročiai.

Lietuva taip pat dalyvaus

Parodoje dalyvaus 60 tautų ir valstybių. Jos visos išstatys visa, ką turi pas save geriausio ir gražiausio. Parodoje dalyvaus ir Lietuva, kuri nori tuo savo dalyvavimu parodyti Jungtinėms Amerikos Valstybėms padėką už priglaudimą apie milijoną lietuvių ir kartu nori parodyti ten gyvenantiems Lietuvos sūnums ir dukroms, kurie dar nėra matę atgimusios savo tėvynės, ką Lietuva yra nuveikusi per pirmuosius nepriklausomybės 20 metų.

Šiomis dienomis buvo painformuoti Kauno ir Klaipėdos spaudos atstovai, kaip Lietuva dalyvaus Nevjorko parodoje. Pranešimą padarė Lietuvos skyriaus generalis komisaras Avietėnaitė. Ji nupasakojo, kaip ėjo ir eina pasiruošimai ir kaip Lietuvos pasirodymas galės atrodyti.

Kaip rašo „Vakarai", komisarė Avietėnaitė pateikius tokių žinių:

Lietuvos paviljonas

Jungtinės Amerikos Valstybės nemokamai suteikia Lietuvai, kaip ir visoms parodoj dalyvaujančioms svetimoms valstybėms, tūkstančio kvadratinių metrų patalpą dviejuose aukštuose (tokį plotą Paryžiaus parodoj turėjo Pabaltijo valstybės bendrai). Šios patalpos paskirstytos keturiuose milžiniškuose pastatuose ir yra taip suplanuotos, kad kiekviena valstybė turės, tarytum, atskirą paviljoną, su paradiniu įėjimu ir atskiru išėjimu. Paviljonai yra sugrupuoti aplink didelę parodos aikštę, kurios vieną galą užima J. A. V. federalinis (centro vyriausybės) pastatas, o kitą užbaigia dirbtinis lagūnas. Kadangi Lietuva buvo viena pirmųjų pakvietimą priėmusių valstybių, tai ji galėjo pasirinkti sau paviljoną pačioj gražiausioj vietoj, prie lagūno. Jos artimiausi kaimynai bus Belgija, Rumunija ir Švedija. Lagūno antroj pusėj tokius pat paviljonus užima Prancūzija ir Didž. Britanija su savo dominijomis. 64 valstybės yra priėmusios J. A. V. pakvietimą. Didesnės ir turtingesnės valstybės be aukščiau minėtų paviljonų statosi dar privačius paviljonus, daugiausia komerciniams tikslams.

Kadangi paviljonai duodami neišbaigti, tai kiekviena svetima valstybė turėjo pirmoje eilėje pristatyti Parodos Vadybai preliminarinius projektus, kaip ji planuoja jai skirtą paviljoną išbaigti. Priėmus preliminarinius projektus, svetimų valstybių gen. komisarai buvo kviečiami atvykti į J. A. V. su savo architektais ir išdirbti galutinius projektus, susitarti su rangovais ir t. t. Lietuva buvo viena iš pirmųjų valstybių pateikusių savo preliminarinį projektą ir pati pirmoji valstybė, kurios galutinis projektas buvo priimtas. Lietuvos architektas, Vidaus Reikalų Ministerijos Statybos ir Sauskelių Inspekcijos inžinierius Algirdas Šalkauskis dėl savo projekto susilaukė didelių pagyrimų iš Parodos architektų komisijos.

Paviljono skyriai

Jau parodos vadybai priėmus preliminarinius planus, kada buvo maždaug aišku, kokios bus Lietuvos patalpos, lietuvių komitetas pradėjo rūpintis eksponatų ruošimu. Lietuvos paviljonas padalintas į šias sekcijas: pirmame aukšte garbės salė, liaudies meno salė, kultūros-švietimo salė, turistinės propagandos ir sporto, kariuomenės bei organizacijų salė; antrame aukšte — apie 400 kv. metrų salė, kurioj bus vaizduojama Lietuvos žemės ūkio, prekybos ir pramonės padaryta per 20 metų pažanga.

Lietuvos paviljono fasadą puoš didelis heraldiškas balto metalo Vytis raudoname fone. Prieš parodos duris stovės didelė (3½ metrų) statula, simbolizuojanti atgimusią Lietuvą. Stovylą ir Vytį daro skulptorius J. Mikėnas. Garbės salė supažindins lankytojus su didinga Lietuvos praeitimi ir bus, tarsi, įvadas į atgimusios Lietuvos sekcijas. Garbės salę puoš šeši dideli paveikslai, kurie vaizduos svarbius momentus Lietuvos istorijoj. Juos piešia žinomi menininkai A. Varnas, P. Kalpokas, A. Galdikas, S. Ušinskas, Ad. Smetona ir R. Kalpokas. Salės gale stovės Vytauto Didžiojo statula (3½ m.), kurią dirba skulptorius Kašuba. Apie statulą bus gėlių darželis, o jai foną sudarys vienas didelis žemėlapis (maždaug 4 × 2¼ m.) vaizduojantis Lietuvą jos didžiausios galybės metu; šalimais bus mažesni žemėlapiai, kurie, Europos fone, parodys Lietuvą įvairiais amžiais.

Iš garbės salės bus įeinama į kultūros-švietimo salę; šiai salei eksponatus ruošia Švietimo Ministerija. Čia bus rodoma Lietuvos švietimo raida, literatūros, teatro, muzikos evoliucija Lietuvoje, raižiniai ir t. t. Šioj sekcijoj bus dvi didelės vitrinos, skirtos Lietuvos meno keramikai, kurią daugiausia ruošia dail. S. Strolis, su savo buvusiais ir esamais mokiniais. Iš šios salės vienos durys ves į liaudies meno skyrių, kurį tvarko Dir. Galaunė. Ši nedidelė sekcija rengiama ypatingai prašant svetimšaliams žinovams, kurie gėrėjosi mūsų Lietuvių liaudies menu specialiose etnografinėse parodose Stockholme, Paryžiuje ir Monzoje ir Lietuvos muziejuose. Antrosios kultūros salės durys veda į turistinę ir sporto salę. Šią salę pirmoje eilėje puoš nauja Lietuvos Valstybės Prezidento statula. Sienas dabins fotomontažas iš labai padidintų fotografijų, kurios vaizduos gražiąją Lietuvą ir sporto bei organizacijų gyvenimą Lietuvoje. Vienoj sienoj bus įleista vitrina 3½ m. ilgio, metro aukščio ir 80 cm. gilumo, kurioje, maketiniu būdu, bus rodoma pavyzdinga Lietuvos sodyba. Sodyba sudarys foną apie 30-čiai figūrų tautiniais rūbais. Figūros inscenizuos lietuviškas kaimo vestuves. Tokios vestuvės, daug mažesniu mastu, buvo rodomos Paryžiaus parodoje ir Berlyno Amato parodoje, kur jos susilaukė didelio pasisekimo. Sodybą ir figūras—lėles pasiėmė ruošti Lietuvos Moterų Dailininkių Sąjunga, su p. Petrikaite-Tuliene priešaky. Kaip sodyba, taip figūros bus atliekamos su didžiausiu kruopštumu—tiksliumu iki smulkiausių detalių.

Iš turistinės-sporto salės išeinama į poilsiui skirtą salę, iš kurios eina laiptai į antrą aukštą. Čia bus rodoma Lietuvos žemės ūkio pažanga, pramonė, ypač ta, kuri perdirbinėja savo krašto gaminius, ir parodo savo vystymąsi. Paviljono įvairias sekcijas dar puoš liaudies meno audiniai, medžio drožiniai, skulptūrinės figūros majolikos statulėlės, didelės keramikos vazos ir majolikos lempos.

Lietuvių sekcijoj darbuosis šešios lietuvaitės, kurios teiks informacijas. Jos dėvės aukštaičių, žemaičių, dzūkų, zanavykų, kapsų ir Mažosios Lietuvos tautinius rūbus. Paviljone numatyta pardavinėti lietuviškas atmenas, knygas, gaidas, fotografijas ir atvirukus.

Lietuvos Diena

1939 m. rugsėjo 10 d. Parodoj paskirta Lietuvos Dienai. Šios dienos programą maloniai sutiko išpildyti mūsų amerikiečiai broliai ir sesės. Amerikos lietuviai sudarė kelių sekcijų komitetą, kuris jau rūpinasi Lietuvių Dienos reikalais. Lietuvos Dieną entuziastiškai remia visi Amerikos lietuviai be skirtumo pažiūrų. Į Komitetą įeina visų didžiųjų organizacijų ir spaudos atstovai nuo pačių kairiausių iki pačių dešiniausių ir visi pasiryžę vieningai dirbti Tautos kultūrai.

Lietuvos Dienos programa susidės iš dviejų dalių: 1) pabaigtuvių inscenizavimas (su dainoms ir tautiškais šokiais); 2) masinio choro pasirodymas. Jau per 2000 choristų užsiregistravę dalyvauti Lietuvos Dienoje ir entuziastiškai mokosi dainų, vadovaujami savo chorvedžių, su dirigentu Žilevičium priešakyje.

Tautinis atgimimas

Kai kalbame apie tautinį atgimimą, tai dažniausiai turime galvoje 18-tojo ir 19-tojo šimtmečių tautinius sąjūdžius Europoje, kilusius demokratinių idėjų įtakoje. Prisimename dar Didįjį karą, kuris kad ir padarė žmonijai daug nuostolių, tačiau jam baigiantis tų pačių demokratinių idėjų įtakoje visa eilė seniau vergiamų tautų atgavo nepriklausomybę. Tasai tautinio atgimimo sąjūdis, kartą prasidėjęs, vyksta ir toliau, nes dar ne visoms tautoms buvo lemta laisvės idealą pasiekti. Vienos tautos neįstengė tapti nepriklausomomis, nes nebuvo pakankamai gerų sąlygų, kitos nebuvo, kaip reikiant, susipratusios ir pasiruošusios nepriklausomam gyvenimui sukurti. Tačiau visa eilė tautų, kurios nesuspėjo dėl tokių ar kitokių priežasčių baigiantis karui susikurti savų valstybių, įsidėjo giliai širdysna laisvės idėją ir visą laiką ją ugdo.

Karui pasibaigus, buvo nustatyta tarptautinės bendruomenės tam tikra organizacija. Vienos tautos, kaip sakyta, pasiliko be savo valstybių, kitų tautų didesnė ar mažesnė dalys buvo atskirtos nuo savo kamienų. Bet politinis pasaulio gyvenimas buvo taip sutvarkytas, kad greito išsivadavimo viltys dingo ilgesniems laikams. Tačiau tautinio atgimimo idėja niekur neišnyko. Atvirkščiai, po karo visame pasaulyje tautinė idėja pasireiškė dar smarkiau, negu praeityje. Tiesa, po karo demokratinė ir liberalinė idėja daug kur buvo išstumta iš gyvenimo. Tačiau griežtas viešpataujančių tautų nacionalizmas kaip tik pažadino nacionalizmą ir vergiamose tautose. Šiandie smarkiai bruzda arabai, vis smarkiau raivosi slėpiningoji Indija, didelis tautinio atgimimo sąjūdis ima reikštis ir Rytų Europoje. Didelį akstiną tautiniam atgimimui yra davęs Čekoslovakijos padalinimas. Nes kaip gi: kai kurių tautų dalys grįžo prie savo kamienų, o kitos tautos, kurios neturėjo kur grįžti, gavo autonomijas.

Imant nagrinėti dabartinę padėtį Europoje iš kitos pusės, galima įžiūrėti, kad didžiosios valstybės siekia palengva likviduoti visas mažesnes valstybes. O jau be abejojimo galima konstatuoti, kad šiandie pasaulyje nėra jokios tarptautinės teisės, yra tik jėga. Taip, įsivyrauja pasaulyje jėgos principas, pagal kurį turės būti sprendžiami visi tarptautiniai klausimai, bet tuo pačiu laiku įsivyrauja tautose atkaklus pasiryžimas atsispirti jėgai, nepasiduoti jai. Žinia, silpnesnėms jėgoms sunku bus atsispirti prieš stipresnę. Tačiau jeigu ir įvykty koks naujas tautų pavergimas, tai jau ne taip lengva būtų laikyti tautas vergovėje, kaip seniau buvo. Tautinė idėja yra giliai įleidusi šaknis ne tik tose tautose, kurios kada nors yra atgavusios nepriklausomybę, bet ir tose tautose, kurios jos dar neturi. Jeigu seniau nesusipratusias tautas buvo nesunku valdyti, tai šiandie, pavergus susipratusias tautas, būtų labai sunku jas valdyti. O kad taip būtų, galima daryti išvadą iš to, kaip sunku darosi valdyti dar neišsivadavusias, bet siekiančias išsivadavimo tautas.

A. P.

Ar esi išsirašęs laikraštį „Aidą"?

DRAS MARTYNAS YČAS. 10)

ATSIMINIMAI

Nepriklausomybės keliais

Mano įtaka Tatjanos komitete augo; vėliau buvau išrinktas Tatjanos komiteto vicepirmininku ir A. B. Neidgardo pavaduotoju.

Tatjanos komitetas pats vienas nebepajėgė tiek pinigų mums duoti. Todėl buvo sumanyta įstatymų keliu suorganizuoti prie vidaus reikalų ministerijos tam tikra taryba pabėgėliams šelpti — „Osobnoje soviešcanije po ustrojstvu biežencev". Šį sumanymą parėmė lenkų atstovai Dumoje, ir mudu su lenkų atstovu H. Sviencickiu surašėme įstatymo sumanymą, parinkome keliasdešimts atstovų parašų ir įteikėme Dumai. Visų partijų pritarimu šis sumanymas įgavo įstatymo galios, ir buvo sudaryta taryba. Jos pirmininku buvo paskirtas viceministeris Plevė, reikalų vedėju kretingiškis grafas Aleksandras Tiškevičius, nariais pakviesti iš tautinių komitetų ir bendrų Rusijos organizacijų, kurios šiuo ar kitu būdu buvo prisidėjusios prie pabėgėlių šelpimo. V. Duma, einant tuo įstatymu, delegavo savo septynis narius, į kurių skaičių ir aš patekau. Lietuvių Centro Komitetą nukentėjusiems nuo karo šelpti atstovavo S. Šilingas ir K. Šalkauskas. Ši taryba buvo tai vyriausias valstybės organas pabėgėliams globoti ir šelpimo darbui derinti. Per ją ėjo visos lėšos, valstybės iždo asignuojamos įvairiems komitetams ir organizacijoms, kurios savo darbą plėtė. Pati taryba neturėjo vietose savo organizacijų, o vadovavosi jau esamomis.

Lietuvių C. Komitetas pirmas išgavo didesnes sumas pinigų jau 1915 m. lapkričio m. pradžioje. Jam buvo asignuota milijonas ke turi šimtai tūkstančių rublių. Su tokia parama, aišku, jau galima buvo išplėsti mūsų veikimas. Šį veikimą Komitetas ir išplėtė.

Reikia paminėti, kad taryboje darbas ėjo gana sklandžiai. Mūsų buvo veikta kontakte su kitų organizacijų atstovais, o ypač artimuose santykiuose šelpimo darbe buvome su lenkų centrinių organizacijų atstovais ir su jų pirmininku, buv. Dumos nariu, Vl. Grabskiu. Mūsų atstovas S. Šilingas dažnai pasisemdavo iš jų statistinių žinių, gaudavo instrukcijų nuorašus ir savo keliu pasidalydavo su jais mūsų nustatytomis formomis ir aplinkraščiais. Labai naudingas mums buvo tos tarybos reikalų vedėjas grafas Al. Tiškevičius. Jis, mūsų krašto žmogus, doras ir teisingas, mokėjo objektingai pažiūrėti į mūsų reikalavimus ir visuomet mus paremti. Čia dar verta paminėti rusų atstovą iš Kauno gubernijos kunigaik. Il. S. Vasilčikovą. Jis, būdamas įtakingas aukštose vyriausybės sferose, daug mums padėjo pinigus išgaunant ir užstojant tose sferose lietuvius bei jų reikalus. Toji taryba buvo be galo naudinga, be jos mūsų pabėgėliams ir tremtiniams būtų tekę daug didesnį vargą vargti.

Vėliau, 1916 metais, kreipėsi į šią tarybą susiorganizavusios draugijos rusams pabėgėliams šelpti komitetas, prašydamas 1.000.000 rublių. Tą prašymą buvo pasirašę, be kitų, kun. I. S. Vasilčikovas, Mileris, Ragovičius. Netikėtai ėmė smarkiai oponuoti V. Dumos atstovas lenkas H. Sviencickis. Jis pasisakė prieš, motyvuodamas tuo, kad jau rusai pabėgėliai esą sutvarkyti kitų organizacijų.

Tuomet mes, lietuviai, tos tarybos nariai, lyg atsidėkodami rusams už jų paramą, stojome sutartinai jų reikalus ginti. Kalbėjo K. Šalkauskas, karštai juos parėmė Stasys Šilingas ir aš pasisakiau už jų prašymo patenkinimą.

— Jei mes, lietuviai ir lenkai, gauname paramos iš bendro valstybės iždo ir galime teikti pagalbą saviškiams, tai niekas negali užginčyti teisės gauti tokią pašalpą rusų organizacijoms. Jei yra nukentėjusių rusų tautybės žmonių, tai labai natūralu, kad jų pačių organizacijos, kurios daug artesnės jiems, turi padėti jų nelaimėje. Jei ką galima prikišti rusams, tai gal bent tai, kad jie patys ilgai dėl pašalpų į tarybą nesikreipė, — pasakiau aš.

Mūsų balsai įtikino tarybą, kuri ir be to būtų asignavusi, bet mūsų parama buvo didelės moralinės reikšmės.

Posėdžiui pasibaigus, prie manęs priėjo Mileris, Ragovičius, kunigaik. Vasilčikovas ir padėkojo už taip nuoširdžiai pareikštus žodžius; tokios pat padėkos susilaukė ir Stasys Šilingas su K. Šalkausku. Mums buvo nustabu dėl tokio lenkų atstovo Sviencickio išsišokimo. Mes buvome patenkinti, kad jis mums suteikė progos prieš jį pademonstruoti ir palaikyti rusus. (Rusų imperijoje!!).

Centro Komitetas visur teikė pagalbą, visur jo rūpestingoji ranka siekė ir neaplenkė tolimiausių kampų, kur tik lietuviai buvo apsigyvenę. Komitetas teikė ne tik materialinę pašalpą, jis rūpinosi ir dvasine savo tautiečių gerove. Be mokyklų, be knygų, kuriomis gausiai aprūpindavo, jis padalijęs rajonais, paskyrė ir išlaikė kunigus kapelionus, kaip katalikų, taip ir protestantų tikyboms. Ypač teikė globą ir pagalbą Prūsų lietuviams, varu išvarytiems iš savo krašto ir ištremtiems į tolimas Volgos pakrantes. Jiems buvo duotas kun. kapelionas Adomas Šernas. Buvo atspausdintas jų vaikams katekizmas, suorganizuotos mokyklos ir teikiami vadovėliai. Jų padėtis, kaip Vokietijos piliečių, buvo ypatingai sunki. Mūsų organizacijoms prie jų prieiti pradžioje buvo didelių sunkumų. Bet vėliau pavyko įtikinti vietos administraciją, kad jie nėra vokiečiai, kad jie yra tokie pat lietuviai, kaip ir mes, tiktai Vokietijos pavaldiniai.

Centro Komitetas, dar Vilniuje bebūdamas, sudarė institutą įgaliotinių. Veikimo pradžioje jis siųsdavo vieną kitą įgaliotą asmenį ten, kur jo žiniomis buvo reikalinga teikti pagalba nukentėjusiems dėl karo žmonėms. Toks įgaliotinis organizuodavo vietose skyrius, o jei nebūdavo galimumo skyriaus įsteigti, tai pats tame ar kitame rajone tenkindavo pabėgėlių reikalus.

Gilyn į Rusiją persikėlęs, C. Komitetas taip pat veikė per savo skyrius ir įgaliotinius vietose.

Besikraustant žmonėms į tolimesnius kraštus, C. Komiteto įgaliotiniai padėdavo jiems geležinkeliais transportą tvarkyti, lydėdavo kelyje ir organizuodavo pagalbą kur nors jiems sustojus. Čia surasdavo seniau apsigyvenusių inteligentų ir juos pritraukdavo prie bendro darbo, užkraudami jiems tas sunkias pareigas toliau rūpintis pabėgėlių reikalais.

Pradžioje buvo toks didelis iš Lietuvos žmonių antplūdis, kad teko rimtai susirūpinti dėl inteligentiškų darbuotojų trūkumo.

(B. d.)

Adutiškiečių bažnytinis choras

Adutiško parapiją sudaro lietuviai ir nelietuviai. Dėl to čia yra įvestos mišrios pamaldos: vieną sekmadienį esti pamaldos (pamokslas, giedojimai) lietuviškai, kitą lenkiškai. Klebonaujant kun. Krištopaniui bažnytinį chorą sudarė vien lietuviai, kurie giedodavo lotyniškai giesmes lietuviškais ir lenkiškais šventadieniais. Kun. Vaičiūno klebonavimo metu, kai Adutiškin atvyko vargoninkas Žilinskas, lenkai, šio vargonininko padedami, suorganizavo atskirą lenkų chorą. Susiorganizavus lenkų chorui, varg. Žilinskas ėmė daugiau lietuvių choro nebemokyti, siūlydamas lietuviams prisidėti prie bendro lenkų-lietuvių bažnytinio choro. Tačiau lietuviai, turį jau savo choro ilgametes tradicijas, su Žilinsko pasiūlymais nesutiko, juo labiau, kad varg. Žilinskas ėmė šalinti iš choristų tarpo geresnius ir susipratusius lietuvius choristus. Tada lietuviai sudarė savo atskirą chorą ir be chorvedžio—patys mokėsi giesmių ir liešuviškais šventadieniais giedojo bažnyčioje. Tas varg. Žilinskui, žinoma, nepatiko, bet kol buvo Adutiško klebonais lietuviai kunigai (kun. Vaičiūnas, kun. Vaišutis), tol lietuvių choro panaikinti negalėjo. Išvykus iš Adutiškio kun. Vaišučiui, Adutiškio klebonu buvo paskirtas Adutiškio vikaras nelietuvis kun. Baniewicz. Jis tuojau ėmė įvesdinėti kitą tvarką. Taip šiemet vasario mėn. vieną sekmadienį per pamokslą pranešė, esą vyskupui pageidaujant, bus tik vienas bendras bažnytinis choras, kitaip sakant lietuvių choras panaikinamas. Lietuviai tuo nepatenkinti, pasiuntė savo atstovus pas kleboną prašyti, kad lietuvių choro nepanaikintų. Bet klebonas lietuvių reikalavimus patenkinti atsisakė. Tada lietuviai parašė Vilniaus arkivyskupui prašymą ir kovo mėn. pabaigoje pasiuntė su juo dviejų žmonių delegaciją pas arkivyskupą. Arkivyskupas delegacijai pareiškė, kad bažnytinio choro sutvarkymas yra klebono reikalas, bet drauge pažadėjo šį reikalą sutvarkyti. Bet vėl praėjo mėnuo laiko, o apie lietuvių prašymą ir chorą nė girslo. Nesulaukdami jokio atsakymo, Adutiškio parapijos lietuviai nusprendė pasiskųsti dar aukštesnei bažnytinei vyriausybei. Tuo tikslu parašė ir nusiunė Varšuvon nuncijui skundą, kuriame išdėstė daromas jiems skriaudas ir prašė leisti lietuviams turėti atskirą chorą.

Tuo pačiu metu kun. Baniewicz sumanė pastatyti Adutiškyje liaudies namą. Kadangi namui statyti reikalingi pinigai, tai klebonas sušaukė žmonių susirinkimą liaudies namo statymo piniginių reikalų aptarti ir reikalavo, kad susirinkę pasirašytų tam tikrą protokolą. Lietuviai ta proga pastatė būtiną sąlygą: sutiks prisidėti prie namo statymo tik tada, kai bus leistas lietuviams atskiras choras. Kadangi klebonas su tokiu reikalavimu nesutiko, tai lietuviai, protestuodami iš susirinkimo išėjo. Buvo dar ir antrą kartą toks pat susirinkimas sušauktas, bet ir šį kartą lietuviai griežtai reikalavo priklausomų teisių ir iš susirinkimo išėjo.

Trečią kartą klebonas sumanė lietuvius aplenkti. Tuo tikslu sušaukė susirinkimą tik su pakvietimais, bet lietuviai, sužinoję, kad klebonas vėl šaukė susirinkimą ir jų nepakvietė, susirinkiman nuėjo ir neprašyti ir vėl reikalavo to pat. Reikalauti teisių ir nesutikti su liaudies namo statymu buvo juo daugiau pagrindo, kad iš to būsimo liaudies namo lietuviams vistiek bus tiek naudos, kiek iš seno ožio — nei mėsos, nei vilnų. Ir dabar yra vienas liaudies namas, bet kai reikia surengti lietuvių vakaras, tai reikia prašyti namo pas žydus, kurie, tiesa, visada maloniai didesnį namą tam reikalui užleidžia dar ir be jokio atlyginimo.

Šiaip griežtai pasistačius, gegužės mėn. klebonas sušaukė lenkų ir lietuvių choristus ir pranešė, kad esą buvęs Vilniuje pas kurijos kanclerį kun. Savickį ir gavęs įsakymą leisti lietuviams turėti atskirą lietuvių chorą.

Tuo būdu lietuviai kovą laimėjo. Šiuo metu lietuvių bažnytinį chorą sudaro 24 choristai (18 moterų ir 6 vyrai). Vargas tik su vargonininku, kuris, nežiūrint to, kad atskiras lietuvių choras leistas, ir dabar lietuvių choro nepamoko giedoti giesmių. Didžiausia to kaltė, be abejo, yra klebono, kuris nelygiai abu chorus traktuoja ir neprivečia vargonininko lygiai abu chorus mokyti. Vargoninkas Žilinskas lietuviškai moka.

Ar negalėtų adutiškiečiai su savo vargoninku pasielgti taip, kaip su tuo liaudies namu?

Keleivis.

Lietuvių kalbos skiltis

Kai kurie dalyviai ir būdvardžiai

Mūsų raštuose ir kalboje dažnai pasitaiko tokių posakių:

Toksai vienpusiškas žiūrėjimo būdas yra ne natūralus, o *dirbtinas.* Novelės autorius visą fabulą smarkiai stilizavo, idiline plunksna aprašinėjo žmones (todėl toks *dirbtinas* sentimentalumas)... Jo tas nuoširdumas ir susijaudinimas, man atrodo, yra *dirbtini.* Šiandieną pirkikau *megztinus* marškinius. *Pirktini* rūbai nestiprūs. Jau gavau *siųstinus* daiktus.

Čia žodžiai *dirbtinas(i), megztinas(us), pirktinas(i)* ir *siųstinas(i)* yra pavartoti ne ta prasme.

Žodžiai *dirbtinas, megztinas dirbtinas, siųstinas* ir *skaitytinas, rašytinas, sakytinas, bartinas, būtinas, atmintinas* yra *neveikiamieji reikiamybės dalyviai.* Jais pasakome ne kas yra, bet kas turi būti, kas reikia daryti. Pav., *dirbtinas* darbas (tas, kuris reikia dirbti); *megztini* marškiniai (kurie reikia megzti); *pirktini* rūbai (kurie reikia pirkti); *siųstini* daiktai (kurie reikia siųsti); *skaitytinas* laikraštis (kuris reikia skaityti); *rašytinas* raštas (kuris reikia rašyti); *sakytinas* žodis (kuris reikia sakyti); *bartinas* pasielgimas (už kurį reikia barti); *būtinas* daiktas (kuris turi būti); *atmintinas* faktas (kuris reikia atminti).

O posakiais, kuriuos padaviau pradžioje, norėta pasakyti ne tai, kas turi būti, bet kas yra. Todėl vietoje neveikiamųjų reikiamybės dalyvių *dirbtinas(i), megztinas(i), pirktinas(i)* ir *siųstinas(i)* turi būti būdvardžiai *dirbtinis(iai), megztinis(iai) pirktinis(iai)* ir *siųstinis(iai).* Šitie būdvardžiai yra padaryti iš neveikiamųjų būtojo laiko dalyvių: *dirbtas, megztas, pirktas, siųstas.* Vietoje būdvardžių *dirbtinis, megztinis, pirktinis, siųstinis* galima vartoti dalyviai *dirbtas, megztas, pirktas, siųstas.*

Nešališkai ar bešališkai

Kartais pasakoma: jis stengiasi dalyką, reikalą ištirti *nešališkai,* jo sprendimas yra *nešališkas.* O turėtų būti: jis stengiasi dalyką, reikalą ištirti *bešališkai* (kaip bešalis); jo sprendimas yra *bešališkas* (kaip bešalio).

Palyginkime kitus posakius:

Taip kalbėti būtų *beprasmiška.* Jie pasielgė *begėdiškai* (taip, kaip begėdžiai pasielgia). Jie tai padarė *beprotiškai* (kaip bepročiai). Jis šiandieną kalbėjo *beviltiškai* (kaip beviltis). Jie eina *bejėgiškai* (taip kaip bejėgiai eina) Jis kaltino *beširdiškai* (kaip beširdis).

Priesagos — esys ir — ėsis

Dažnai yra rašoma: *liūdėsys, trobėsys, judėsys, ūžėsys. klegėsys, elgėsys, lūkėsys* ir t. t. O reikia rašyti: *liūdesys, trobesys, judesys, ūžesys, klegesys, elgesys, lūkesys* ir t. t. Juk šitie žodžiai yra sudaryti iš šaknų *liūd—, trob—, jud—, už—, kleg—, elg , lūk—* pridedant priesagą — *esys.* Bendrinėje arba rašto kalboje priesagos — *ėsys* nėra. O jei kurioje nors patarmėje ir pasitaikytų tokia priesaga, tai rašyboje vistiek reikia laikytis vienodumo.

Žodžiai su priesaga — *ėsis*: *puvėsis, puvėsiai, pelėsis, pelėsiai, griuvėsiai.* Šitie žodžiai nevisi parašomi taisingai. Kartais parašoma *griuvesiai.*

Priesagos—elis (—elė) ir ėlis (ėlė)

Žodžiai, kurie turi šitas priesagas paprastai yra rašomi taisyklingai. Bet nemaža šitų žodžių ištariama klaidingai. Daug kas nežino, kaip reikia kirčiuoti žodžiai bei pavardės su šitomis priesagomis. Pav., sakoma: *Ròmelis, Dògelis, Vérkelis, Krìvelis, Jónelis, Sužíedelis* ir t. t.

Apie pavardes *Romelis* ir *Dogelis* reikia pakakyti šis tas daugiau. Daug kas, tardamas šitas pavardes, jas labai darko. Reikia žinoti, kad mūsų kalboje balsis — yra visuomet ilgas, išskyrus kai kuriuos svetimus žodžius — *filosòfija, teològija, lògika, metòdas, nekrològas, ekspòrtas, zoològas* ir k. Tuo tarpu daug kas, ištardamas lietuvišką pavardę *Dogelis*, nežinia kuriam galui balsį *o* visai sutrumpina. Pavardės *Romelis* (balsis *o* taip pat be pamato trumpai tariamas) šaknis yra suslavinta. Turi būti ne *Romelis (Romel)*, bet *Ramelis.* Taip ją taria ir tų vietų žmonės, kur yra tokių pavardžių.

Žodžiai ir pavardės, kurios turi priesagas—*elis(elė)* ir *ėlis(ėlė)* yra priesagoje kirčiuojamos:

1) *Sūnẽlis, dukrẽlė, kuprẽlis, ryšẽlis, senẽlis, senẽlė, šukẽlė, urvẽlis, raštẽlis, vaikẽlis, bernẽlis, mergẽlė, šienẽlis, žolẽlė, kalnẽlis rytẽlis, karvẽlis, riešẽlis, pienẽlis; Jonẽlis, Petrẽlis, Šikšnẽlis, Kairẽlis, Kraujẽlis, Naujẽlis, Šlapẽlis, Draugẽlis, Žydẽlis, Laukẽlis, Raupẽlis, Kaupẽlis, Rimšẽlis, Gaidẽlis, Rakštẽlis, Kardẽlis, Voršẽlis, Paukštẽlis, Gudẽlis, Šukẽlis, Karvẽlis, Daugẽlis, Verkẽlis, Ramẽlis, Dagẽlis, Pirštẽlis, Krivẽlis, Šiekštẽlė, Šiekštẽlis.*

2) *Arimẽlis, *riešutẽlis, vabalẽlis, vakarẽlis, vainikẽlis, rūtytẽlė, bernužẽlis, mergužẽlė; Kairėnẽlis, Vanagẽlis, Šarkėnẽlis Kaukėnẽlis, Šimonẽlis, Šukėnẽlis, Adomẽlis, Sužiedẽlis(?).*

Lietuviškų pavardžių nekreipykime. Tarkime jas lietuviškai.

St. Misiūnas.

Vokiečių ekspansija į Balkanus

Vokiečių planai visuomet keldavo politiniame Europos gyvenime vien nerimą. Nuo Hitlerio įsigalėjimo, visos Europos politikai su baime žiūri į augančią Vokietijos galybę ir ieško būdų tai galybei sumažinti. Tačiau vokiečiai, nekreipdami į tai dėmesio, daro savo.

Po paskutiniųjų dienų įvykių, kada vokiečiai užėmė Sudetų kraštą, yra didelis susirūpinimas, kuriuo keliu nueis dabar Hitlerio politika. Dauguma politikų spėja, kad teritoriniu atžvilgiu vokiečiai visą dėmesį sukoncentruos į buvusių kolonijų atgavimo klausimą. Taip reikėtų manyti iš Hitlerio kalbos, pasakytos Sudetų konflikto metu Berlyne. Tačiau iš paskutiniųjų Vokietijos žygių galima spręsti, jog artimiausias jos tikslas yra dar labiau įsigalėti vidurinėje Europoje (Mitteleuropa), realizuoti tradicinę Berlyno — Bagdado liniją ir vadinamą Donaustrasse, jungiančią Šiaurės jūrą Meinu, Reinu ir Dunojumi su Juodąja ir Viduržemio jūromis, kur iki šiol viešpatavo jūrų karalienė — Anglija. Kitaip pasakius, Vokietija nori įtraukti savo įtakos sferon Balkanų valstybes, (Jugoslaviją, Graikiją, Bulgariją, Albaniją ir iš dalies Vengriją su Rumunija), Turkiją, Siriją ir Persiją, kas padėtų jai įsitvirtinti toje Europos ir Azijos dalyje ir išspręsti savo vidaus ekonominius sunkumus.

Vokiečiams belieka tik užmegsti glaudesnius santykius su Balkanų valstybėmis. Tuo tikslu neseniai važinėjo po tas valstybes Vokietijos ūkio ministeris dr. V. Funkas. Ta kelione sudomino Europą ir parodė dabartinės Vokietijos siekius. Savo planą Hitleris stengiasi vykdyti palaipsniui. Pirma jis nori pradėti ekonominius, o tiems sutvirtėjus, politinius santykius, nes kaip pasakė min. Funkas „Niekad ekonominė politika negali atsiskirti nuo bendrosios politikos, kadangi ekonominė politika turi būti santaikoje su bendraja politika". Labiausia stengiasi jie sutvirtinti tuos santykius su savo artimiausiu kaimynu — Jugoslavija. 1929—1937 metų laikotarpyje Jugoslavija eksportas į Vokietiją padidėjo 6-kart, o importas 2-kart. 1937 metais Vokietija perėme 35% viso Jugoslavijos eksporto ir 43% importo. Panašiai didėjo importas ir eksportas su kitomis Balkanų valstybėmis. Tuo būdu vokiečiai surado savo pramonės gaminiams gerų ir labai didelių rinkų šalyse, turtingose visokiomis žaliavomis, taip labai jiems reikalingų (Žibalas, kilniosios rūdos, javai). Bet maža to. Jie davė Turkijai 130 milijonų markių kredito, su ta sąlyga, kad ji, vykdydama savo didelį krašto supramoninimo planą naudotųsi vokiškosios pramonės gaminiais. Jugoslavijoje tiesia jie naujus plentus panašiomis sąlygomis. Didelį vaidmenį suvaidins čia taip pat privatinių firmų iniciatyva, kurios steigia tose valstybėse savo atstovybes su kvalifikuotais darbininkais.

Daug reikšmės Vidurinės Europos ir Balkanų santykių vystymesi turi Dunojaus upė, kuri teka per tas valstybes. Čia vokiečiai deda nemaža pastangų ją „pasisavinti" ir turėti atvirą kelią į Juodąją jūrą. Dunojaus reikšmei pakelti, pradėta kasti didelis kanalas, kuris ateityje per Reiną ir Dunojų sujungs Šiaurės ir Juodąją jūras.

Vokiečių įsigalėjimo Balkanuose pavojus tapo toks didelis, kad tuo susirūpino Anglija ir Prancūzija. Valdymas Balkanų pusiasalyje yra joms itin svarbus, nes pro čia eina kelias į Anglijos kolonijų perlą — Indijas, derlingąją Ukrainą, į turtingą žibalu Persiją ir į Kaspijos jūrą. Tad ne nuostabu, kad vokiečių žingsniai sukėlė angluose ir prancūzuose nemaža susirūpinimo, ieškant būdų Vokietijos ekonominei ekspansijai sumažinti. Tuo tikslu suteikė Anglija Turkijai gan didelę paskolą — 16 milijonų funtų šterlingų, o Prancūzija Bulgarija 375 milijonų frankų. Be to, tų valstybių politikai irgi stengiasi padidinti prekybines apyvartas iš visų jėgų nori paraližuoti vokiečių planus. Seniau gan didelės reikšmės turėjo ir Italija, bet įsikišusi į Abisinijos karą, nustojo jos.

Ar vokiečių planas pasiseks, kol kas sunku pasakyti. Bet sprendžiant iš dabartinių Hitlerio veiksmų, reiketų tikėtis, kad jam pavyks.

Bd.

• KORESPONDENCIJOS •

Lyda. *Tremtiniai.* 1935 metais Vilniaus-Trakų apskrities storasta buvo nubaudęs po 3 (tris) auksinus piniginės baudos šiuos buv. lietuvius mokytojus ir skaityklų vedėjus: 1) Vytautą Barisevičių, 2) Kazį Duksą, 3) Eleną Liutkevičiūtę-Duksienę, 4) Stasį Grigonį, 5) Moniką Kildišytę-Juršienę, 6) Joną Šimukonį 7) Petrą Vaitulionį, 8) Marę Vaitulionienę, 9) Rožę Kaukelytę-Žydelienę ir 10) Kletą Peciulevičių. Jie nubausti už nelegalų buvimą administracinės linijos juostoje. Nubaustieji dėl trijų auksinų į teismą neapeliavo, ir jų nubaudimas buvo įvykdytas.

Vilniaus-Trakų apskrities storasta 1936 metų vasario mėnesį visus aukščiau išvardintus asmenis, kaip jau administracijos baustuosius, ištrėmė iš jų gyvenamų vietų 3 metams už 30 kilometrų.

Tie tremtiniai buvo apsigyvenę Dieveniškių ir Varanavo valsčiuose, lietuvių gyvenamose vietose. Šiemet liepos mėnesį praplėtus pasienio juostą, visi aukščiau suminėtieji tremtiniai turėjo keltis kur kitur. Ir, pagaliau, bekeliaudami apsistojo Lydoje.

Čia dabar pas juos dažnai atsilanko Lydos policininkai su žinomuoju Aleknavičiumi priešaky. Jie užsirašinėja jų vardus, pavardes ir teiraujasi, iš ko jie gyvena. Po kelių tokių atsilankymų namų savininkai kai kuriems atsakė butus. Jau yra atsakyti butai Kaziui Duksai su žmona ir Kletui Peciulevičiui.

Šiems lietuviams tremtiniams ištrėmimo laikas pasibaigs 1939 metais vasario mėnesį. To laiko jie laukia su nekantrumu. Suprantama. Vienas kitas jų yra palikę namie ūkius ir šeimas.

K—ius.

Giraitė, Viln.-Trakų apskr. *Dėl paimtų knygų* 1937 metų lapkričio 17 d. buvo atvykę į Giraitę kaž koks iš Vilniaus valdininkas, Varėnos ir Valkininko policininkai, kurie padarė pas mane kratą ir paėmė iš manęs 78 lietuviškas ūkiško turinio knygas. Svarbiausios jų: „Bitininkystė", „Sodininkystė", „Sodžiaus menas" ir kt.

Tas knygas aš buvau nusipirkęs Vilniuje Lietuvių Ūkio Draugijoje. Ši draugija tų knygų sąrašą skelbė ne kartą buv. „Vilniaus Rytojaus" priede „Mūsų Artojuje", „Ūkininkų kalendoriuje" ir siūlė visiems jas pirkti. Aš ir nusipirkau. Liet. Ūkio Draugijoje man buvo sakyta, kad tos knygos iš Kauno gautos su gelžkelio perlaida ir buvo Vilniaus Miesto storastijoje peržiūrėtos.

Manydamas, kad krata buvo padaryta prokuroro paliepimu, to paties mėnesio 30 dieną nusiunčiau Apygardos teisman prašymą, prašydamas, kad man tas knygas sugrąžintų. Atsakymo negavau. Tik gruodžio 14 d. buvau pašauktas Varėnos kopo žandarmerijon, kur surašė paimtas iš manęs knygas, įteikė kratai daryti įsakymą (nakaz rewizji) ir kratos darymo protokolo nuorašą. Man kopo žandarmerijoje buvo pasakyta, kad jeigu paimtos knygos nebus priešvalstybinio turinio, tai jos bus sugrąžintos.

Nesulaukęs paimtų knygų grąžinimo, 1938 m. vasario 4 d. nusiunčiau kopo vadovybei Gardine prašymą, bet ir iš ten negavau jokio atsakymo. Po kurio laiko vėl kreipiausi Varėnos žandarmerijon, teiraudamasis, ar bus man sugrąžintos knygos. Man ten pranešė, kad mano knygos nusiųstos Vilniaus-Trakų apskrities storastijos įstaigon, kur turiu kreiptis ir gausiu.

Rugsėjo 3 dieną nuvažiavau į Vilnių ir kreipiausi storastijon. Ten saugumo referentas man pasakė, kad jis tokių knygų neatsimenąs ir liepė parašyti storastijai prašymą, o ji pasiteirausianti kopo įstaigose. Aš tokį prašymą nusiunčiau storastijon rugsėjo 6 dieną. Aš prašiau, kad man sugrąžintų knygas, arba bent praneštų, kur jos yra. Dabar jau eina antras mėnuo, o aš vis dar negaunu nei atsakymo, nei knygų. Kas toliau daryti — ir pats jau nebežinau. Kai kas pataria man kelti bylą ir reikalauti, kad už tas knygas arba bylą keltų arba jas sugrąžintų.

Jonas Žydelis.

Bieniūnai, Brėslaujos apskr. *Domisi spauda ir mokykla.* Mūsų sodžiuje yra 17 ūkininkų. Visi mes esame lietuviai ir gyvai domimės mūsų krašto lietuvių tautiniu ir kultūriniu veikimu. Kiekvienas žinome, kad apie tai daugiausia gali būti žinių mūsų lietuviškoje spaudoje. Tad ir pasistengėme užsiprenumeruoti lietuviškus laikraščius. Dabar į Bieniūnus ateina „Aido" 15 egz. „Viln. Žodžio" 2 egz. „Lietuviško Baro" 2 egz. ir kai kurie gauna vienkartinių leidinių.

„Aido" ėjimas savaitėje tris kartus mus labai pradžiugino. Dabar mes pasiskaitome dar daugiau visokiausių žinių ir naudingų straipsnių.

Iš mūsų kaimo keletas vaikų lanko Rimšės valdinę pradžios mokyklą. Anksčiau šioje mokykloje lietuvių vaikams tikyba buvo dėstoma lietuviškai. Bet šių metų pavasarį vietos klebonas kun. kanonikas Mankauskas nežinia keno įsakymu liovėsi lietuviškai dėstęs.

Šiais mokslo metais tikyba vėl nedėstoma lietuviškai. Tikybos pamokos būna vien lenkų kalba.

Neseniai šiuo reikalu mes, bieniūniečiai, nusiuntėme prašymus Vilniaus arkivyskupui ir Brėslaujos apskrities mokyklų inspektoriui.

Ž. Ragas.

KRONIKA

Išrinktas Mokinių Tėvų Komitetas

Spalių 23 dieną Vytauto Didžiojo gimnazijoje buvo šios gimnazijos mokinų tėvų ir globėjų susirinkimas, kuriame išrinktas naujas Mokinių Tėvų Komitetas. Jo sudėtis tokia: pirmininkė—Aleksandra Valaišienė, sekretorius—Antanas Krutulys, kasininkas—Vincas Petronis ir nariai be ypatingų pareigų — Marija Žmuidzinienė ir Ignas Budzeika.

Neleista vakarėlių

Kaip jau buvome rašę, Lietuvių Literatūros ir Meno Draugijos valdyba buvo prašiusi Vilniaus-Trakų storastiją leisti surengti Valkininke du vakarus: spalių 15 d. buvo manyta suvaidinti Gogolio „Piršlybas" ir spalių 16 d. Čiurlionienės „Pinigėliai". Storastija leidimo nedavė ir vakarai nebuvo surengti.

Taip pat negavo leidimo iš Vilniaus miesto storastijos Lietuvių Tarnaičių šv. Zitos Draugijos valdyba, kuri buvo norėjusi surengti vakarą Vilniuje spalių 23 d. ir jo metu suvaidinti Gogolio „Piršlybas".

Išeis iš spaudos

Mums teko sužinoti, kad netrukus išeis iš spaudos naujas lietuvių kalbos vadovėlis — *Kurtaičio* **Darželis.** Šis vadovėlis skiriamas antrajam pradžios mokyklos skyriui. Vadovėlis būsiąs gausiai iliustruotas ir, apskritai, gražiai išleistas. Kaštuosiąs tik 1 auksiną.

Paskaita

Lietuvių Meno ir Literatūros Draugijos rūpesčiu šio mėn. 25 dieną Lietuvių Studentų Sąjungos bute rengiama paskaita.

Paskaitą apie šio krašto lietuvių literatūrą ir jos ateitį skaitys J. Karosas.

Pradžia 20 val.

Vėlinių diena

Kaip kitais metais, taip ir šiemet Vėlinių dieną Vilniuje rengiamas tinkamas mirusiųjų pagerbimas. Šalia pamaldų bažnyčiose, įvairios lenkų įstaigos ir organizacijos ketina aplankyti kapines iškilmingu būdu.

Mes, Vilniaus lietuviai, taip pat neatsiliksime. Tačiau spėjame, kad organizuotu būdu mes ir šiemet negalėsime lankyti kapų. Greičiausia, kaip ir kitais metais, kapus lankysime gausiai, bet neorganizuotai.

Tenka girdėti, kad šiuo atžvilgiu neatsiliks ir mūsų kaimas. Jau ir ten yra įsigalėjęs paprotys Vėlinių dieną eiti į kapines, giedoti lietuviškas giesmes ir puošti mirusiųjų kapus vainikais, gėlėmis.

Belaukiant Vėlinių dienos Vilniaus kapinėse pradėta tvarkyti kapai: taisomos tvoros, atnaujinami antkapiai, paminklai, kryžiai, švarinami takeliai ir kt.

Mūsų svečiai

Spalių 21 d. į mūsų redakciją buvo atsilankę vykstą į Paryžių studijų reikalais kauniečiai Ona Paškevičiūtė ir techn. inž. Antanas Tauras. Jie Vilniuje viešėjo iki spalių 23 dienos.

Studentų susipažinimo arbatėlė

Šių mokslo metų pradžioje Vilniaus Lietuvių Studentų Sąjunga susilaukė keliolikos naujų narių, kurie dabar yra priimti į Vilniaus universitetą. Praėjusį šeštadienį (X.22) Sąjunga savo salėje buvo surengusi savo nariams susipažinimo arbatėlę, į kurią buvo pakviesta ir svečių. Naujokus narius pasveikino Sąjungos pirmininko pareigas einąs stud. Spėčius. Po to mūsų studentus sveikino Sąjungos kuratorius prof. Rudnickis ir Vytauto Didžiojo gimnazijos mokytojų, Vilniaus Universiteto gudų ir ukrainiečių studentų atstovai.

Nauji lietuviai klierikai

Tenka sužinoti, kad šį rudenį į Vilniaus kunigų seminariją yra įstoję keturi Vytauto Didžiojo gimnazijos absolventai: V. Gutauskas, J. Krušas, J. Larynavičius ir M. Stonis.

Lankėsi min. Z. Koscialkovskis

Praėjusį šeštadienį į Vilnių buvo atvykęs visuomenės globos ministeris Z. Koscialkovskis. Jis aplankė Vilniuje esamas labdarių įstaigas ir buvo nuvykęs į Trakus, kur jam įteiktas Trakų miesto garbės piliečio diplomas.

Atvyks kauniečių mokytojų ir mokinių ekskursijos

Kauno laikraščiai rašo, kad Visų Šventųjų šventėms ketina į Vilnių atvažiuoti dvi kauniečių ekskursijos, kurių vieną sudarys Kauno vidurinių ir pradžios mokyklų mokytojai, kitą — Kauno „Aušros" gimnazijos mokiniai. Abi ekskursijos Vilniuje pabūsiančios dvi — tris dienas.

Kauno dienraštis „XX Amžius" rašo, kad į Vilnių norėjusi atvykti ir Kauno Vytauto Didžiojo Universiteto studentų ekskursija, kurią organizavusi Studentų Atstovybė, bet Lenkijos Pasiuntinybė Kaune jai nedavusi vizų.

Bažnytinės iškilmės

Praėjusį sekmadienį Vilniuje prasidėjo šv. Andriejaus Bobolės garbei didelės iškilmės. Tą diena jo relikvijos (rankos kaulų dalys) iš arkivyskupo rūmų koplyčios buvo perneštos į Katedrą-Baziliką. Ten buvo iškilmingos mišios, kurias atlaikė Vilniaus arkivyskupas R. Jalbžikovskis.

Tą pačią dieną dalis šv. Andriejaus Bobolės relikvijų buvo padėta Katedroje-Bazilikoje, šv. Andriejaus koplyčioje, o kitos dvi dalys iškilmingai perneštos į šv. Jono bažnyčią, iš kur kitą dieną nuneštos ir padėtos šv. Kazimiero bažnyčioje.

Byla dėl Lietuvių Ligoninės

Šių metų vasario mėnesį Vilniaus Lietuvių Sanitarinės Pagalbos Draugija išnuomojo savo Vilniuje (Mickevičiaus g. 33) turimą ligoninę jos vedėjui dr. Vytautui Legeikai. Po kurio laiko Vilniaus Miesto Storastija apie tai sužinojo ir iškėlė Liet. Sanitarinės Pagalbos D-jos valdybai ir dr. Vyt. Legeikai bylą, reikalaudama, kad teismas jų nuomos aktą panaikintų.

Šią bylą Vilniaus Apygardos teismo civilinis skyrius svartė du kartus: rugsėjo 13 ir spalio 21 d. Pirmą kartą dėl formalių trūkumų byla buvo atidėta. Antrą kartą byla išnagrinėta ir paskelbtas sprendimas, kuriuo Vilniaus Miesto Storastijos pasiūlymas nuomos aktą panaikinti — atmesta.

Dr. V. Legeikos bylą gynė ad. A. Juknevičius, Liet. Sanit. Pagalbos D-jos valdybos — adv. V. Jankovskis.

Redakcijos atsakymai

Ten Buvusiam. Apie tai jau buvo rašyta. Dėl atsargumo smulkmenos galima nutylėti. Prašome siuntinėti korespondencijas apie tolimesnį veikimą.

Jonui Žydeliui. Patartumėm tuo reikalu dar kartą paklabenti žandarmerijoje ir storastijoje. Jeigu ir šį kartą nieko nelaimėsite, galėtųte kreiptis į aukštesnes įstaigas Varšuvoje. Būkite tikri, kad ten į šį reikalų pažiūrės palankiau.

Paklydusiam. Vienintelė Tamstai išeitis kreiptis į Lietuvių Ligoninę Vilniuje, kur Tamstai pasakys, kas galima daryti. Per laikraštį jokių patarimų davinėti negalima.

Mirė generolas St. Nastopka

Spalio 20 d. Biržuose mirė atsargos generolas *Stasys Nastopka.* Mirė, turėdamas 57 metus amžiaus.

Velionis karo mokyklą yra pabaigęs Vilniuje 1907 metais. Karininku buvo rusų kariuomenėje ir Didžiojo karo metu pakilo į pulkininko laipsnį.

Besitveriant Rusijoje lietuvių karių dalims, velionis įstojo į Vitebsko lietuvių batalioną ir ėjo to bataliono vado pareigas. 1918 metais sugrįžo į Lietuvą ir stojo savanoriu į besikuriančią Lietuvos kariuomenę. Pradžioje ėjo įvairias pareigas krašto apsaugos ministerijoje, vėliau buvo paskirtas brigados vadu, kuriai vadovavo stumdamas į rytus bolševikų kariuomenę. Dar vėliau (1919 — 1921 m.) buvo generalinio štabo viršininku, armijos vadu, divizijos vadu ir kariuomenės inspektoriumi. Nuo 1924 metų buvo paleistas atsargon.

— Vytauto Didžiojo Universteto studentų neolituanų korporacija turi naują valdybą, kurios pirmininku yra Vyt. Abraitis. Spalių 20 d. toji valdyba buvo prisistačiusi Valstybės Prezidentui.

— Žydų kariai, kurie yra dalyvavę Lietuvos nepriklausomybės kovose, šiomis dienomis minėjo savo sąjungos 5 metų sukaktuves. Ši sąjunga leidžia lietuvių kalba savaitraštį „Apžvalgą", kur dažnai nušviečia Lietuvos vyriausybės nuveiktus darbus.

KARAS KINIJOJE

Japonai paėmė Kantoną

Spalių 21 d. japonų kariuomenės pirmieji būriai netikėtai atsirado Kantono priemiesčiuose. Čia įvyko smarkesnės kautynės su kinų armija, kuri netrukus pasitraukė Hankau pusėn.

Pasirodžius japonams priemiesčiuose, pačiame mieste kilo nepaprasta panika. Gyventojai didžiausiais būriais pradėjo bėgti iš miesto. Besitraukianti kiniečių kariuomenė padegė miestą keliose vietose ir pamėgino išsprogdinti didžiulį tiltą per Perlinės upę.

Japonų kariuomenė Kantoną pasiekė per 10 dienų. Taip greitas japonų pasirodymas Kantone sukėlė visų susidomėjimą. Nemažiau domimasi ir priežastimis, kodėl kiniečiai silpnai ginė taip svarbų miestą. Sunku suprasti, kaip galėjo be didesnio mūšio nedidelė japonų kariuomenė (apie 5000) atimti miestą iš daug didesnės kiniečių kariuomenės (200.000). Netrūksta balsų, kad kiniečių generolai, kuriems buvo pavesta ginti Kantonas, turėjo būti papirkti.

Kantono paėmimas sukėlė didelį japonų džiaugsmą. Jie tikisi, kad dabar Čangkaišekui suduotas mirtinas smūgis, ir jis labai ilgai priešintis negalėsiąs.

Podraug japonai paskelbė, kad jie linkę taikytis su kiniečiais, tik reikalauja, kad Čangkaišekas su savo šalininkais pasitrauktų ir kad nauja vyriausybė sutiktų bendradarbiauti su Japonija.

Vis dar negali susikalbėti

Nutrauktos Komarno mieste Vengrijos—Čekoslovakijos derybos iki šiol dar neatnaujintos. Vengrijos vyriausybė šio mėn. 23 dieną vėl atmetė Čekoslovakijos pasiūlymą, pareikšdama, kad ji (Vengrija) nuo pirmykščių savo reikalavimų neatsisakanti.

Tuo būdu santykiai tarp abiejų valstybių vėl pablogėjo. Spėjama, kad šiuo kartu į ginčą įsikiš didžvalstybės, į kurias Vengrija jau kreipėsi, prašydama tartininkavimo.

Tenka pridurti, kad vengrų spaudos tonas Čekoslovakijos atžvilgiu pasidarė labai aštrus. Vienas vengrų dienraštis pareiškė, kad arba Čekoslovakija artimiausiu metu atiduos tiek žemių, kiek reikalauja Vengrai, arba Vengrija su ginklu rankose atsiims.

Vokietija nori gerų santykių su mažosiomis valstybėmis (?)

Vokietijos oficiozas „Politisch Diplomatische Korrespondenz", komentuodamas Estijos užsienių reikalų ministero Selterio kalbą, palietusią kolektyvaus saugumo sistemą, rašo:

„Įtraukimas mažųjų valstybių į Ženevos mechanizmą, kelia joms vis didesnių pavojų. Dažnai tos valstybės buvo stumiamos į priekį per konfliktą su trečiosiomis valstybėmis ir turėjo nukęsti neišvengiamas pasekmes žymiai labiau, negu joms pritariančios valstybės".

Pasak laikraščio, „sugrįžimas prie neutralumo atitinka naturalų visų nesuinteresuotųjų instinktą, yra ne tik naudingesnis kalbamai valstybei, bet taip pat sumažina kariaujančių valstybių skaičių ir apsaugoja nuo įsivėlimo į konfliktus, galinčius duoti joms dar labiau pragaištingus konfliktus".

Toliau laikraštis pabrėžia, kad Vokietija nori palaikyti kuo geriausius santykius su mažosiomis valstybėmis. Pagaliau, laikraštis iškelia tą ministerio Selterio kalbos vietą, kurioje buvo kalbama apie Estijos santykius su Vokietija. Laikraštis pažymi, kad visi klausimai buvo išspręsti patvariu būdu. „Vokietija niekuomet nemetė ant svarstyklių savo jėgos persvaros" — baigia laikraštis.

Įvairu-įdomu

Kaip nyksta prancūzų tauta

Statistikos duomenimis, prieš tris šimtmečius, t. y. 1650 metais Europoje buvo iš viso 100 milijonų gyventojų, iš to Prancūzijoje gyveno 20 milijonų žmonių. Šiandie Europoje priskaitoma 510 milijonų gyventojų, iš to Prancūzijoje yra 42 mil. gyventojų. Taigi 1650 m. 100-tui europiečių teko 20 prancūzų, dabar gi 100-tui europiečių tenka tik 8 prancūzai. Be to, Prancūzijoje yra daugiausia gyventojų, kurių amžius peržengė 60 metų. Iš viso Prancūzijoje senių yra 14 proc. visų gyventojų, Vokietijoje — 11 proc., Jungtinėse Amerikos Valstybėse — 8 proc., Sovietuose — 6 proc.

Kiek reikia laiko drabužiui pagaminti?

Vieno anglų fabriko vadovybė patikrino, kiek reikia laiko drabužiui pagaminti dabartinėse technikos sąlygose. Visas bandymas atlikta šitaip: nukirpta 12 avių, iš vilnos pagaminta verpalas (siūlai) o iš to verpalo išausta gelumbė, o iš gelumbės pasiūta vyriškas kostiumas. Visa tai truko 2 val. 10 min.

Simboliškas cigaras

Patirta, kad Čemberlenui esant pas Hitlerį Berchtesgadene, šis įteikė cigarą, mandagiai pasiūlydamas užsirūkyti. Ta proga anglų spauda primena kitą panašų atsitikimą. Kai Austrijos kancleris Šušnigas buvo pašauktas į „konferenciją" Berchtesgadene, įvyko tokia scena: Netaręs nei žodžio pasisveikininimui, Hitleris pradėjęs iš karto karštai kalbėti apie savo nusistatymą Austrijos atzvilgiu. Taip Hitleris kalbėjęs dvi valandas. Petas dvi valandas, kaip Šušningas vėliau pareiškė, kad Hitleris leidęs tik vieną sykį save pertraukti. Autrijos kancleris Šušningas yra aistringas rūkytojas, tad ir klausydamas Hitlerio kalbos, jis norėjęs užsirūkyti cigarečių, o Hitleris tai pamatęs sušukęs: „Rūkyti čia uždrausta".

Konservuotas kraujas įtrėškimams

Medicinoje dažnai tenka daryti vadinamąją kraujo transfuzijos (įtrėškimo) operaciją, perleidžiant tam tikrą kraujo kiekį iš vieno žmogaus kitam, sergančiam žmogui. Šitoje operacijoje svarbu, kad imamas iš sveiko žmogaus kraujas būtų panašus į sergančio žmogaus kraują. Be to, esti atsitikimų, kad tokia operacija turi būti tučtuojau padaryta. Tačiau labai dažnai tai neįmanoma padaryti, nes nevisada greitai galima rasti žmogus, kurio kraujas būtų tinkamas, be to, nekiekvienas žmogus sutinka duoti savo kraujo.

Visa tai turėdamas galvoje, Sov. Rusijos profesorius Odin sugalvojo naudotis transfuzijai kraujų sveikųjų žmonių, kurie dėl kokio nors nelaimingo atsitikimo staiga numiršta. Tuojau po jų mirties galima esą iš jų kūno gauti 2—3 litrus kraujo, kuris, gerai ištyrus, galįs būti konservuojamas tam tikruose induose ir laikomas tam tikroj temperatūroj gali atstoti kraują, imama iš gyvo žmogaus organizmo. Ilgai laikomas konservuotas kraujas transfuzijai netinka, bet vieno mėnesio toks kraujas esąs visai tinkamas. Padaryti tyrimai buvę visai geri.

Atsiųsta paminėti

I

B. Dobilėlis. **Mūsų elementorius.** *Vilnuje, „Ruch" spaustuvė, 1938 m. Iliustravo Z. Urbonavičiūtė.* **Kaina 70 skatikų.**

Šiuo elementoriumi pasistengta užkišti spraga, kuri buvo juntama nuo to laiko, kai buvo pradėta drausti vartoti ne Vilniuje leisti elementoriai. Tokio pigaus elementoriaus mūsų kraštas neturi.

II

Skaitymų knyga I *dalis. Vilniuje, „Ruch" spaustuvė, 1938 m. 276 pusl.* **Kaina 1 auks.**

Tinka kaipo lietuvių kalbos vadovėlis penktam pradžios mokyklos skyriui.

III

Skaitymų knyga II *dalis. Vilniuje, „Ruch" spaustuvė, 1938 m. 298 pusl.* **Kaina 1 auks.**

Tinka kaipo lietuvių kalbos vadovėlis šeštam pradžios mokyklos skyriui.

IV

Skaitymų knyga III *dalis. Vilniuje, „Ruch" spaustuvė, 1938m. 300 pusl.* **Kaina 1 auks.**

Tinka kaipo lietuvių kalbos vadovėlis septintam pradžios mokyklos skyriui ir pirmajai naujojo tipo gimnazijos klasei.

„AIDO" REDAKCIJA ir ADMINISTRACIJA:
Wilno, ul. Dąbrowskiego 5—1. Telefonas 29-59.
Administracija priima nuo 9 iki 13 val.

REDAKCIJA įgaunamus straipsnius ir korespondencijas taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nespausdintų korespondencijų ir smulkesnių straipsnių redakcija nesaugo. Rankraščių savo lėšomis negrąžina.

PRENUMERATA: Metams — 3 auks. Užsienyje — 3 doleriai.
Atskiro numerio kaina 10 skatikų.
Skelbimų kaina: tik ketvirtame puslapy — 20 skatikų už eilutę.

Leidėjas ir atsak. redaktorius **Liudvikas Cicėnas.**

„RUCH" spaustuvė, Tatarska 6. Telef. 21-83.